

SIVILOMBUDET

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

Postboks 8005 Dep.

0030 OSLO

Att. Berit Johansen

Vår referanse
2022/3667

Deres referanse
22/3703 - AKW

Vår saksbehandler
Anders Eldor Boye

Dato
26.09.2022

Høringsinnspill om forslag om å innføre et særskilt grunnlag for utvisning av tredjelandsborgere for inngåelse av omgåelsesekteskap

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev 28. juni 2022 og tilhørende høringsnotat. I høringen foreslår departementet å innføre en ny bestemmelse som skal regulere adgangen til utvisning av tredjelandsborgere som har fått avslag på familieinnvandring fordi ekteskapet som begrunner søknaden anses som et såkalt omgåelsesekteskap, jf. utlendingsloven § 40 fjerde ledd. Omgåelsesekteskap foreligger der det fremstår som mest sannsynlig at søkers hovedmotiv for ekteskapsinngåelsen var utsikten til opphold i Norge.

Også i dag utviser utlendingsmyndighetene jevnlig søkere som har fått avslag på familieinnvandring pga omgåelsesekteskap, med grunnlag i bestemmelsen om utvisning i utlendingsloven § 66 første ledd bokstav a) annet alternativ. Etter denne bestemmelsen «kan» myndighetene utvise «utlendinger uten oppholdstillatelse [...] som forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven». Ved utvisning i «omgåelsesekteskapsaker» har utlendingsmyndighetene i mange tilfeller ansett disse vilkårene for å være oppfylt ved å legge til grunn at søker under oppholdssaken har tilbakeholdt opplysningen om at hovedmotivet for ekteskapet var å få oppholdstillatelse i Norge. At det «tilbakeholdte» hovedmotivet var å få opphold i Norge, ble i disse tilfellene normalt ansett dokumentert gjennom konklusjonen i familieinnvandringssaken om at dette motivet «fremstår som mest sannsynlig», jf. § 40 fjerde ledd.

Som bakgrunn for lovforslaget viser departementet blant annet til to uttalelser hvor Sivilombudet har kritisert UNEs praksis i utvisningsaker.

I SOM-2016-413 kritiserte ombudet UNE fordi UNE anså et avslag på familieinnvandring etter bestemmelsen om omgåelsesekteskap, som et tilstrekkelig grunnlag i seg selv for å kunne konkludere med at søkeren hadde gitt «vesentlig uriktige eller villedende opplysninger. Etter ombudets syn skulle UNE ha foretatt en konkret vurdering av om klageren hadde gitt vesentlige uriktige eller villedende opplysninger i oppholdssaken, og av hvilken betydning dette skulle ha i utvisningsaken. UNEs behandling av saken var opplyst å være i samsvar med utlendingsmyndighetenes praksis. Det ble derfor også bedt om at UNE

endret sin praksis, slik at tilsvarende fremtidige saker undergis en tilstrekkelig individuell vurdering.

I den andre saken, SOM-2019-617, kritiserte ombudet UNE for ikke å ha vurdert alle sentrale hensyn ved vurderingen av om den skjønnsmessige adgangen til å utvise skulle benyttes. Disse hensynene er beskrevet nærmere i et lengre utdrag fra uttalelsen, som også er gjengitt i høringsnotatet. I ombudets konklusjon er de mest sentrale hensynene oppsummert slik:

«Blant de hensyn UNE skulle ha vurdert er betydningen av usikkerheten knyttet til fastsettelsen av motivet for ekteskapsinngåelsen i oppholdssaken, og om utvisningspraksisen utgjør en skranke for reelle ektefellers muligheter til å søke om familieinnvandring, og for kontradiksjonen i slike familieinnvandrings saker. Videre burde UNE vurdert betydningen av forarbeidenes forutsetning om at det skal være mulig med en fornyet prøving etter avslag på opphold»

Som begrunnelse for behovet for en ny bestemmelse peker departementet særlig på at det ikke er gitt at utlendingen selv alltid har et klart gjennomtenkt forhold til hva som har vært hovedformålet med ekteskapet. Vilkårene for utvisning i utlendingsloven § 66 første ledd bokstav a) annet alternativ er etter departementets syn ikke så godt egnet når vurderingstemaet ikke er knyttet til objektivt konstaterbare forhold, men til utlendingens indre tanker og motivasjon (deres hovedformål med ekteskapsinngåelsen).

Ombudet er enig i dette. Utvisning på grunnlag av tilbakeholdte eller feilaktige opplysninger bør helst basere seg på mer objektivt konstaterbare brudd på opplysningsplikten. Ved omgåelsesekteskap betyr det at utvisning først og fremst bør gjelde klassiske proformatifeller eller der søkeren har feilinformert om konkrete fakta som er vesentlige i saken.

De betenkelighetene ombudet har pekt på ved utvisning i omgåelsessaker, og vår kunnskap om utlendingsmyndighetens tidligere praksis, taler for at det bør gis en lovbestemmelse som gir mer veiledning om hvilke tilfeller som kvalifiserer til utvisning. Lovforslaget synes å gi mer veiledning, ved at det stiller som vilkår for utvisning at utlendingen «har inngått et omgåelsesekteskap etter § 40 fjerde ledd eller § 120 sjette ledd, som et bevisst og grovt forsøk på å skaffe seg urettmessig opphold i riket».

Det er positivt at forslaget synliggjør at et avslag etter § 40 fjerde ledd ikke i seg selv gir grunnlag for utvisning. De hensynene ombudet pekte på i SOM-2019-617, og som gjengis i høringsnotatet, vil også være relevante i saker etter den foreslåtte bestemmelsen. Dette gjelder både ved vurderingen av om det foreligger «grovt forsøk på urettmessig opphold», og ved vurderingen av om en utvisning vil være forholdsmessig, jf. utlendingsloven § 70. I tillegg vil hensynene kunne være relevant ved vurderingen av om en eventuell adgang til å utvise skal benyttes (kan-skjønn) og ved vurderingen av et innreiseforbuds lengde. Det er en fordel om lovgiver omtaler hvordan disse hensynene skal vektlegges, ved at betydningen av dem beskrives nærmere i lovens forarbeider.

Det vil etter ombudet syn være en fordel for fremtidig praksis at det sies noe hvilken betydning usikkerheten knyttet til vurderingen av om det foreligger omgåelsesekteskap skal ha. Det vises til ombudets omtale av betydningen av dette i SOM-2019-617:

«At avgjørelsen av hovedmotivet i praksis baseres på en skjønnsmessig vurdering av objektive momenter tilsier videre at søker bør ha anledning til å argumentere for hvordan disse objektive momentene bør tolkes. Også søkere med noe utradisjonelle ekteskap – som utgjør grensetilfeller i forhold til avveiningen av de objektive momenter – bør kunne søke om familieinnvandring og argumentere for sin sak, uten risiko for en etterfølgende reaksjon i form av utvisning. Noe annet vil etter omstendighetene kunne være rettssikkerhetsmessig betenkelig.»

Dette gjelder ikke minst i de tilfeller som er omtalt i Ot.prp.nr.75 (2006–2007), punkt 9.6.2.5. Der legges det til grunn at utlendingsmyndighetene «som hovedregel» ikke skal avslå søknader fra «søkere fra den fattigere del av verden som vurderer ekteskap med en vestlig person som en mulighet for en bedre tilværelse for seg og sine barn», forutsatt at ekteskapet skal ha en realitet. Også der søker selv er bevist om at hovedhensikten med ekteskapet var å få opphold i Norge, kan derfor en søknad ha fremstått som «rettmessig», med en realistisk mulighet for innvilgelse. Etter ombudets syn vil forslaget til endring av vilkårene for utvisning gi bedre sammenheng i reglene og bidra til at vedtak om utvisning står i et rimelig forhold til årsaken til utvisningsvedtaket.

Hanne Harlem
sivilombud

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.